

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

10 квітня 2018 року

**Харків
2018**

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ З ПОЗИЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Доведено актуальність проблеми професійної мобільності вчителя в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. З позиції авторського підходу сутність професійної мобільності розглянуто як формування компетентностей школярів шляхом використання активних методів і форм організації освітнього процесу. Наведено приклади ефективних методів і форм взаємодії вчителів історії з учнями, використання яких потребує методичної компетентності педагогів.

Ключові слова: професійна мобільність особистості, методична компетентність учителя, учні, історичні ігри, співпраця.

The actuality of the problem of teacher's professional mobility in the system of methodical work of institutions of general secondary education has been substantiated in the paper. From the standpoint of the author's approach, the essence of professional mobility is considered as the formation of students' competencies through the use of active methods and forms of organization of educational process. There are some examples of effective methods and forms of interaction between History teachers and students, and the use of these methods and forms require teachers' methodological competence.

Key words: person's professional mobility, teacher's methodical competence, students, historical games, cooperation.

Сучасний учитель має бути компетентним у освітній галузі, яка останнім часом переосмислюється вченими й практиками, наповнюється новим змістом і характеризується нестандартним підходом до організації педагогічного процесу. У цьому аспекті актуальним є професійна мобільність учителя, оскільки за таких обставин йому необхідно швидко реагувати на шкільні нововведення, кадрові зміни й переміщення в освітянському просторі, якісне надання освітніх послуг населенню. Сформовані компетенції професійної мобільності вчителів розширюють межі їхньої професійно-педагогічної самореалізації, розкривають можливості трансцендентності як виходу людини за межі реального в процесі розкриття ресурсного потенціалу.

Водночас, ринкові відносини вимагають, щоб молода людина була не тільки озброєна знаннями, а й навичками здобувати ці знання самотійно, володіла вміннями співставляти, аналізувати, відстоювати свою точку зору, розвивати свої творчі здібності, розуміти інших та співпрацювати з ними, вирішувати різноманітні завдання, які мають виконуватися мобільно й ефективно. Тому, як вважає І. Прокопенко, навчання школярів мають забезпечувати висококомпетентні вчителі, які здатні до навчальної роботи, вміють взаємодіяти з учнями, володіють і правильно використовують методи навчання, мають сформовані вміння й навички планування своєї навчальної роботи, розподілу часом. Цікавим висловлюванням автора є «здатність учителя виступати професіоналом-вихователем» [3].

У дослідженні професійну мобільність розглядаємо в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО). Близькими за змістом теми дослідження є праці українських і зарубіжних учених, у яких розкриваються роль і практична значущість методичної компетентності педагогічних працівників (О. Зубков, Т. Гущина, С. Івашнюва, Н. Кузьміна, О. Лебедева, Т. Руденко, Л. Шерстюк). На думку Л. Шерстюк [4], методична компетентність сприяє розвитку професійних навичок і професійної культури педагога, вдосконаленню теоретичної і практичної його підготовки з предмета викладання, проектуванню нових продуктів педагогічної діяльності й рефлексії на основі адекватної самооцінки власних потенційних можливостей. Про розвиток професійної компетентності вчителя в неперервній педагогічній освіті йдеться у праці В. Ушмарої [5]. Також ми спиралися на праці О. Гречаник [1], яка досліджує проблему формування акмеологічної компетентності вчителів і керівників ЗЗСО, розглядає шляхи співпраці між ними з метою формування надпредметних (ключових), галузевих і предметних компетентностей молодой людини.

У межах дослідження цінною є думка дослідника Б. Зеленського [2], який акцентує увагу на співвідношенні понять професійна й мобільна компетентності. У цьому аспекті автор наголошує на тому, як: професійна мобільність включається в професійну компетентність фахівців як одна з її складових; професійна компетентність є необхідною умовою, що забезпечує професійну мобільність фахівців; професійна компетентність і професійна мобільність розглядаються як відносно самостійні дефініції, але обидві, як особистісно-професійні характеристики, забезпечують якісне виконання фахівцем професійної діяльності. Наукову цінність складають особистісні характеристики мобільного працівника, до яких автор відносить: соціальну активність, адаптивність до різних суспільних ситуацій і різних видів діяльності, креативність. На нашу думку, цілком прийнятною є думка дослідника, яку ми переносимо в умови дослідження професійної мобільності вчителів, оскільки названі вище характеристики підвищують їхню працездатність і пристосування до освітніх нововведень.

На наш погляд, виявлення професійної мобільності вчителя найефективніше відбувається шляхом поєднання різних форм, методів та технологій навчання і виховання школярів. Пояснимо це на прикладі навчання школярів історії (всесвітньої історії, історії України, вступу до історії) в 5–11 класах. Сучасний урок і формування компетентностей школярів на уроках історії (хронологічна, просторова, інформаційна, мовленнєва, логічна і аксіологічна) неможливо уявити без використання інформаційно-комунікаційних технологій. Уточнимо їх роль на уроці (та перед ним), як: виготовлення різноманітних дидактичних матеріалів; демонстрація презентацій (за допомогою яких ілюстративний матеріал виступає як джерело інформації); демонстрація відеороликів з Інтернету. Для роботи вдома учням пропонуємо такі варіанти завдань, як: підготовка рефератів; підготовка презентацій; пошук інформації (цифри, цікаві факти); перегляд відеороликів по запропонованим посиланням; ознайомлення з історичними джерелами. Використання великої кількості ілюстрацій та відеороликів на уроці дозволяє частково імітувати історичну реальність та «занурити» учня в конкретну історичну епоху, створити ілюзію присутності.

Разом з тим, у такий спосіб формується професійна мобільність учителя, оскільки він має швидко підбирати, осмислювати, переробляти власно отриману інформацію, в певній мірі «випереджувати» кмітливих школярів, які багато часу проводять з комп'ютером і можуть першими отримувати інформацію. Справа в тому, що інформація історичного змісту в Інтернеті, як і в засобах масової інформації, інтерпретується не завжди правильно. Засобом, що може протистояти цьому є навчання школярів критичному мисленню. Розвиток критичного мислення дає можливість формувати їхню аксіологічну, мовленнєву, логічну та інформаційну компетентності. Не викликає сумнівів той факт, що вчителеві необхідно бути готовим довести школярам правильну позицію щодо історичних подій.

Інтерактивні методи формують у школярів здатність творчо мислити, вміння зіставляти та аналізувати факти, аргументовано захищати власну точку зору, вчитися розуміти інших та співпрацювати з ними. Наведемо приклади інтерактивних прийомів і методів, як: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Два – чотири – всі разом», «Навчаючи-вчуся», «Займи позицію», «Ажурна пилка». Інтерактивні методи дають широку можливість для формування мовленнєвої, аксіологічної, логічної предметних компетентностей та громадянської, комунікативної і соціальної галузевих компетентностей.

Історичні ігри активізують процес навчання, підвищують зацікавленість учнів у засвоєнні історичного матеріалу, виробляють у них позитивне ставлення до вивчення історії, сприяють поглибленню історичних знань і вмінь. Вони розвивають мислення, вчать активно і творчо мислити, застосовувати отримані знання на практиці, дають можливість самостійного пошуку в набутті нових знань, допомагають виховувати в учнів елементи уваги, самостійності в роботі, самоконтролю та самоаналізу. Учителями найчастіше використовуються такі ігри, як: «Швидкісна естафета», «Чиста дошка», «Атака на учня», «Атака на вчителя», «Знайди помилку».

Таким чином, професійна мобільність учителя нами розглянута з позиції формування компетентностей учнів та шляхом використання активних методів і форм навчання і виховання. У таких учителів учні є переможцями олімпіад з історії та правознавства, конкурсу-захисту МАН. Професійна мобільність тісно пов'язана з методичною компетентністю вчителя.

У подальших наукових розвідках слід урахувувати вікові особливості школярів та дослідити, чи впливають вони на професійну мобільність учителя, його професійну і педагогічну компетентність.

Список використаних джерел

1. Гречаник О. Акмеологічна компетентність керівника навчального закладу. *Неперервна освіта: акмеологічні студії (Педагогічні науки. Психологічні науки)* : наук. журнал / за заг. ред. Гладкової В. М. Київ : Київ. ун-т імені Б. Грінченка, 2017. С. 55–62.
2. Зеленський Б. Р. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців з позиції компетентнісного підходу. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (11 квіт. 2017 р.) / ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Харків : «Стиль-Издат», 2017. С. 107–110.
3. Прокопенко І. Ф. Компетентнісний підхід у формуванні світогляду старшокласників в умовах сучасної української школи. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в*

умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (11 квіт. 2017 р.) / ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Харків : «Стиль-Издат», 2017. С. 3–5.

4. Шерстюк Л. В. Сутність та структура методичної компетентності майбутнього викладача-філолога. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Вип. 142. Чернігів, 2017. С. 220–225.

5. Ушмарова В. В. Формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в системі неперервної педагогічної освіти : монографія. Харків : Видавець Рожко С. Г., 2016. С. 193–201.

Тетяна ДОВЖЕНКО

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

У тезах йдеться про основні напрями взаємодії сім'ї та школи, що передбачають реалізацію проекту соціального партнерства як основи співпраці батьків та вчителів в освітньому процесі. Проаналізовано традиційні та інноваційні підходи до організації такого виду взаємодії. Визначено необхідність спеціальної підготовки вчителя початкових класів до запровадження соціального партнерства як бази подальшої взаємодії сім'ї та школи.

Ключові слова: учитель, сім'я, взаємодія, соціальне партнерство.

The article deals with the main areas of interaction between families and schools, which includes the implementation of the social partnership project as the basis for the cooperation of parents and teachers in the educational process. The traditional and innovative approaches to the organization of this type of interaction have been analyzed. The necessity of special elementary school teacher's training for the introduction of social partnership as the basis for further interaction of family and school has been determined.

Key words: teacher, family, interaction, social partnership.

Концепція Нової української школи висунула низку вимог до організації взаємодії сім'ї та школи, зазначивши, що основою співпраці цих двох важливих інститутів розвитку, соціалізації та виховання дитини стає соціальне партнерство. Аналіз наукової літератури засвідчує, що проблемами взаємодії сім'ї та школи займалися такі вчені: Ш. Амонашвілі, Т. Алексеєнко, Б. Бондаревська, А. Макаренко, В. Сухомлинський, І. Трубавіна, В. Федяєва, В. Шинкаренко, В. Шпак, Л. Штефан. Поняття ж «соціальне партнерство» в контексті співпраці школи та сім'ї вживається відносно недавно. Сучасні дослідники В. Кириченко, Г. Ковганич дають таке визначення соціального партнерства: «Партнерство в системі «сім'я – школа» – вид соціального партнерства, яке виявляє собою форму взаємодії, об'єднану спільними цільовими установками педагогічного характеру, спрямованими на створення комфортного освітнього середовища для розвитку, виховання, соціалізації дитини, сприяє побудові поля спільної діяльності педагогів, батьків, громадськості в інтересах дітей» [2, с. 32]. Особливої значущості взаємодія сім'ї та школи набуває на етапі початкового навчання. Учитель початкових класів

Ван Сяофей	139
Сучасна модернізація шкільної фізичної культури КНР	
Горбачова Інесса	142
Професійна мобільність учителя з позиції компетентнісного підходу	
Довженко Тетяна	145
Взаємодія сім'ї та школи на засадах соціального партнерства	
Жозе да Коста Ганна	148
Спільна робота учня та вчителя в умовах реформи системи освіти в основній школі	
Калашнікова Любов, Петрова Вероніка	151
Проблема підвищення усвідомленості знань школярів	
Лазарєва Олена, Лазарєва Катерина	154
Діагностично-оцінювальний компонент технології формування у школярів умінь ставити пізнавальні запитання	
Мешко Галина, Мешко Олександр	157
Формування психічного здоров'я учнів як психолого-педагогічна проблема	
Могорита Віктор	161
Дидактичні можливості сучасного шкільного підручника історії у формуванні інформаційної компетентності учнів	
Подчерняєва Наталія	164
Формування культури міжнаціонального спілкування старшокласників в умовах сучасних викликів	
Поліщук Ольга	167
Особливості формування системи морально-ціннісних орієнтацій у молодших школярів	
Прокопенко Іван	170
Старі вчителі й Нова українська школа	
Романенко Наталія, Каськевич Тетяна	173
Актуальність здійснення диференціації домашніх завдань у початковій школі	
Сарнавський Микола	176
Шахи як вид настільної інтелектуальної гри	
Твердохліб Ганна	180
Диверсифікація форм методичної роботи з педагогічними працівниками закладів середньої освіти на диференційованій основі	
Чжоу Чженьюй	183
Шкільний хор як засіб реалізації морального виховання школярів КНР	

СЕКЦІЯ V

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ: ДИДАКТИКА, ВИХОВАННЯ, УПРАВЛІННЯ

Безносюк Олександр	187
Якість освіти в європейській та світовій системах підготовки фахівців	